

7.9.2006

Monikulttuurisuuden ongelmia

Aina välillä joku on kysynyt, vastustaisinko monikulttuurisuutta siinäkin tapauksessa, että reaalisesti saatavilla olevat maahanmuuttajat menisivät töihin eivätkä tekisi kantaväestöä enempää rikoksia. Ja aina välillä mietin tätä itsekin. Käytännössä kysymys on akateeminen, koska reaalisesti saatavilla olevat maahanmuuttajat, siis Euroopan näkökulmasta, ovat muslimeja ja afrikkalaisia, eikä yksikään eurooppalainen yhteiskunta ole kyennyt integroimaan heitä niin, että he menisivät töihin eivätkä tekisi kantaväestöä enempää rikoksia. Mutta jos?

Reaalisesti olemassa olevan monikulttuurisuuden akuutteja ongelmia ovat rikollisuus ja vastaanottavalle yhteiskunnalle maahanmuuttajista lankeava taloudellinen taakka. Mutta monikulttuurisuudessa on myös krooninen, rikollisuuteen ja työllistymishaasteellisuuteen liittymätön ongelma, joka tekee kaikkien elämän monikulttuurisessa yhteiskunnassa ikäväksi ja vaikeaksi: se, että ihmiset eivät ymmärrä toisiaan, ja että ihmiset redusoituvat yksilöistä viiteryhmiensä edustajiksi.

Yksikulttuurisesta yhteiskunnasta on tullut kirosana tiedostavissa piireissä, ja "suvaitsevaisissa" karrikatyyreissä se näyttäytyy valkoiohaisena, tylsänä, monotonisena, kravattikaulaisena junttilana. Mielestäni yksikulttuurisen yhteiskunnan oleellinen piirre on kuitenkin se, että siellä vallitsee yhteinen käsitys siitä, mikä on sopivaa ja mikä ei. Toisin sanoen ihmiset ymmärtävät ja pystyvät ennustamaan toistensa motiiveja ja reaktioita. Kaikki jakavat saman käsityksen esimerkiksi siitä, mikä on hyvää ja mikä huonoa käytöstä. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa tämä asioiden jouhevan pyörittämisen kannalta keskeinen asetelma menee päreiksi.

Edellä sanottu tuli mieleeni lukiessani yhdestä viime kesän valitettavista yksittäistapauksista. Hämäläinen terveyskeskus palkkasi kuukauden määräajaksi muslimilääkäriin.¹ Lääkäri ei tullut sovittuun perehdytyskoulutukseen. Kun hän viimein suvaitsi saapua paikalle, häntä olikin ottamassa vastaan sairaanhoitaja eikä kollegalääkäri. Musulmaanimme loukkaantui ja teki tutkintapyynnön työsyrynnästä. Jatkossa hän käyttäytyi aggressiivisesti muuta henkilökuntaa kohtaan ja teki toisen tutkintapyynnön siitä, että työpaikkaruokalassa ei tarjoiltu sianlihatonta vaihtoehtoa. Lopulta, kahden viikon kärvistelyn jälkeen, hän jäi sairauslomalle.

¹ Ilta-Sanomat 6.7.2006, kts. <http://monikulttuuri.blogspot.com/2006/07/ilta-sanomat-672006.html>.

Muutama päivä sitten Ilta-Sanomat kertoi jossakin suomalaisessa pikkukaupungissa asuvasta somaliperheestä, joka ei huolinut veronmaksajain heille kustantamia lastenvaunuja, koska ne olivat käytetyt. Perheen isä oli heittänyt perheelle myönnetystä - maksuttomasta - asunnosta huonekalut mäkeen, koska nekään eivät olleet uusia. Perheen äiti sai sosiaalitoimelta maksusitoumuksen kalliiseen merkkivaateliikkeeseen, koska “perheen sosiaalinen asema yhteisössä” edellytti asianmukaista pukeutumista.

Jos kyseinen lääkäri tai kyseiset somalit olisivat valkoihoisia kristittyjä, kaikki tekisivät heidän käytöksestään ilmeisen tulkinnan, ja tutkintapyynnöt lentäisivät räkänaurun saattelmina ö-mappiin. Mutta koska he edustavat toiseutta, kaikki asianosaiset ovat epävarmoja. Onko tuo tyyppi *oikeasti* kusipää vai onko hän vain *muslimi*? Puhuuko tässä nyt mies vai hänen kulttuurinsa? Koska toiseus on koskematon, ja koska on rasistista pitää länsimaisen sekulaarikristillisen yhteiskunnan paradigmoja yleisinä mittatikkuna, onko meillä oikeutta pitää häntä mulkerona vain siksi, että hän *meidän* sapluunamme läpi tarkasteltuna vaikuttaa siltä?

Monikulttuurismi, ja siihen kuuluva kulttuurirelativismi, tekee kommunikaation mahdottomaksi, koska omiin silmiin ja korviin ei voi enää luottaa. Suomen virallinen käännyttäjä, **Isra Lehtinen**, neuvoi taannoin julkisen sektorin asiakaspalvelijoita, ettei muslimiasiakkaiden tekemiä tappouhkauksia kannata ottaa niin kirjaimellisesti, ne kun kuuluvat arabikulttuurin retoriikkaan.

Maahanmuuttajat ovat luonnollisesti oppineet, että eurooppalaiset perääntyvät aina pari askelta taikasanojen “tämä kuuluu kulttuuriini” edessä. Koska eurooppalaisilla ei pääsääntöisesti ole aavistustakaan siitä, mitä kaikkea tulokkaan kulttuuriin kuuluu, ja koska oikeus maahanmuuttajan kulttuurin määrittelyyn on luonnollisesti vain maahanmuuttajalla itsellään, ja koska maahanmuuttajalta - toisin kuin kantaväestön edustajalta - ei voi edellyttää kulttuurillista fleksibiliteettiä, maahanmuuttaja saa mahdollisuuden siirtää vastuun käytöksestään kulttuurilleen. Kulttuuri käski.

On tietysti mahdollista *opiskella* muiden kulttuurien tapoja ja säännöksiä ja sillä keinoin ehkäistä väärinkäsityksiä. Ongelma on siinä, että vallitsevan dogman mukaan suomalaisten on sopeuduttava tulijoihin eikä päinvastoin. Jos Suomessa asuu sadan eri kulttuurin edustajia ja suomalaisten on erikseen opetettava, miten näiden kulttuurien edustajien puheita pitää tulkita ja miten *heille* on puhuttava, ettei vahingossa painaisi jotain sellaista nappia, joka saa etnisen henkilön syrjäytymään, raivoamaan suu vaahdossa tai kasaamaan pommia, mitään muuta ei koulussa enää ehditäkään

opiskella. Tällainen tulkintakasvatus on ehkä ymmärrettävää sellaisessa yhteiskunnassa, jossa erilaiset ryhmät olosuhteiden pakosta joutuvat elämään yhdessä. Sen sijaan on harvinaisen epäselvää, miksi tällaista konfliktierkkää viritystä pitäisi ehdoin tahdoin rakentaa. Mikä on sen lisäarvo verrattuna sellaiseen yhteiskuntaan, jonka jäsenet yhteisen vuosisataisen historian vuoksi *luonnostaan* ymmärtävät toisiaan ja kommunikoivat enemmän tai vähemmän yhteneväisin säännöin?

Paitsi että monikulttuurisessa, ja kulttuurirelativistisessa, yhteiskunnassa “kulttuuri” tarjoaa verukkeita pahoille teoille, se myös avaa ovet erilaisiin erivapauksiin ja -oikeuksiin. Ruotsin Malmössä muslimikäännynnäinen **Evelina Johansson** joutui lopettamaan kahden päivän jälkeen kesätyönsä paikallisessa vanhainkodissa vaatetuksensa vuoksi.² Kyseinen instanssi edellytti hygieniasyistä työntekijöiden pitävän lyhythihaista paitaa. Johansson kieltäytyi, erosi ja teki syrjäntävaltuutetulle ilmoituksen uskontoon perustuvasta syrjinnästä. Viranomaiset yhtyivät näkemykseen ja katsoivat Johanssonin joutuneen *etnisen* syrjinnän kohteeksi.

Johansson on siis valkoihoinen, Ruotsissa ruotsalaisille vanhemmille syntynyt, ruotsia puhuva ruotsalainen. Muslimiksi kääntyminen on ruotsalaisen viranomaistulkinnan mukaan tehnyt hänestä etnisen henkilön.

Mutta ei takerruta siihen. Syrjittiinkö Johanssonia ylipäätään? Oleellista tapauksessa on, että hänen vaikeutensa työpaikalla eivät syntyneet hänen uskonnostaan vaan hänen kyvyttömyydestään mukautua työpaikan *kaikeille yhteisiin* hygieniavaatimuksiin. Tilanne on verrannollinen siihen, että alkoholisti Reiska ei kykene saapumaan työpaikalle selvin päin kuten työehdot ja -turvallisuus edellyttävät. Työnantaja sanoo Reiskalle, että ole niin juoppo kuin haluat, ei ole meidän asiamme, mutta täällä olet selvinpäin tai et lainkaan. Reiska joko rajoittaa omaa oikeuttaan alkoholin liikakäyttöön tai ottaa lopputilin. Marssiiko Reiska syrjäntävaltuutetun pakeille valittamaan, että häntä syrjittiin alkoholismilla perusteella?

“Syrjintä” tarkoitti joskus, ja ehkä tarkoittaa vieläkin paperilla, sitä, että jotakuta kohdellaan huonommin kuin jotakuta muuta jonkin epäolennaisen, henkilöön liittyvän ominaisuuden vuoksi. Tällaisen määritelmän mukaan syrjintää olisi esimerkiksi se, että mormoninaisille sallittaisiin työpaikalla huivin käyttö uskonnon perusteella mutta muslimeille ei. Tästä ei kuitenkaan

² Göteborgs-Posten 30.8.2006, kts. <http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=113&a=293604>.

tapauksessamme ole kyse. Kyse on siitä, että vanhainkoti ei suostunut antamaan muslimille *erivapauksia* (ja siten syrjimään muita) ja vaarantamaan potilasturvallisuutta. Tämä on karmeaa monellakin tasolla. Karmeaa siksi, että syrjimättömyys ja tasapuolinen kohtelu, joihin vanhainkoti oli syyllistynyt, tarkoittaa syrjimistä. Karmeaa siksi, että muslimin oikeus uskontoon perustuvaan erityiskohteluun ohittaa asiakkaan oikeuden turvalliseen hoitoon.

Ja karmeaa siksi, että jos tälle tielle lähdetään, joudutaan mahdottomiin tilanteisiin. Oletetaan, että musliminainen hakee poliisikouluun. (Oikeasti näin ei ehkä käy, koska muslimikulttuurissa naisella on muita kiireitä.) Poliisin työ edellyttää housujen käyttöä, koska poliisin on tarvittaessa kyettävä juoksemaan ja hyppimään aitojen yli. Kadulla partioiva poliisi ei myöskään saa naamioitua, koska kansalaisen on voitava nähdä, kenen kanssa hän asioi. Jos musliminaisemme katsoo, että uskonto vaatii häntä pukeutumaan kaapuun ja burkhaan, voiko poliisikoulu dismissata hänet syyllistymättä etniseen syrjintään?

Onko kaupungin päiväkodin palkattava mustaan mörköasuun pukeutunut lastenhoitaja, ja menettävätkö tyttäreni oikeuden päivähoitopaikkaan, jos kieltäydyn lähettämästä heitä tällaisen kummajaisen hoiviin naisen mallia oppimaan? Onko terveyskeskuksen pakko palkata sinänsä pätevä muslimilääkäri, joka uskontonsa vuoksi voi palvella vain samaa sukupuolta olevia asiakkaita? Onko asiakkaiden maksettava verorahoillaan *kaksi* lääkäriä, vaikka yhdelläkin pärjättäisiin?

Suvaitsevaisuusväki on haltioissaan muslimien toiseuden edessä. Ratkaisuksi arkipäivän konflikteihin tarjotaan sitä, että *me* opimme ymmärtämään tuon toiseuden sisältöä, ts. välttämään kommunikatiivisia sudenkuoppia niin viestien lähettäjänä kuin vastaanottajina. Kuten ennenkin olen kirjoittanut, tällainen glorifioiva ja nuoleskeleva lähestymistapa vie muslimeilta motiivin ja edellytykset muuttua joustavammiksi. Jos he itse valmiiksi tietävät olevansa ylivertaisia olentoja, ja jos me omalla käytöksellämme kerromme olevamme samaa mieltä, minkä ihmeen vuoksi he kokisivat tarvetta tehdä jotain integroitumisensa hyväksi? Mutta ehkäpä juuri joustamattomuus ja arkielämän jäykkä ritualistisuus ovat niitä *syitä*, joiden vuoksi muslimimaailma elää taantumuksen ja pysähtyneisyyden tilassa. Mohammed kertoi 1400 vuotta sitten, miten asiat ovat. Maailma tuli valmiiksi, uusia ideoita ei tarvita, eikä ihmisellä ole enää muuta tehtävää kuin odottaa viimeistä tuomiota.

Länsimailla olisi mahdollisuus vapauttaa oma muslimiväestönsä tästä ikeestä toimimalla kuten Reiskan työnantaja: Olkaa niin muslimeja kuin haluatte, mutta täällä tehdään asiat tällä tavalla, koska a) me olimme täällä ensin ja b) tämä tapa tehdä asiat on globaalissa vertailussa osoittautunut paremmaksi tavaksi kuin teidän tapanne. Ellei kelpaa, menkää pois. Ellei länsimainen yhteiskunta painosta muslimejaan muuttumaan, nämä jatkavat tarpomista siinä samassa keskiaikaisessa suossa, jonka he lähtiessään jättivät taakseen. Muslimiyhteisön sisältä, ilman ulkoista yllykettä, muutosta on turha odottaa, koska - kuten edellisessä kappaleessa selitin - sille ei ole mitään motiivia. Ja mitä suuremmaksi muslimiyhteisö kasvaa, sitä vaikeammaksi muuttuu sen manipulointi ulkoakaan päin.

Tiedostavat tahot kertovat usein, miten vaikea muslimin on saada Suomessa töitä. Tämä luonnollisesti johtuu vain ja kokonaan siitä, että metsäsuomalainen tuntee irrationaalista vihaa toiseutta kohtaan. Vai voisiko sittenkin olla mahdollista, että työnantaja tekee laskelmia ja miettii, mitä muslimin palkkaamisesta mahdollisesti seuraa. Muslimeilla on vaatimuksia. Muslimin vaatimuksista ei voi neuvotella, koska ne heijastavat Jumalan määräyksiä. Muslimille pitää tehdä vaihtoehtoruokaa, koska hän ei voi syödä kansallisivihannestamme. Muslimin pitää keskeyttää työ monta kertaa päivässä ja pyllistellä rukousmatolla. Muslimin kanssa pitää varoa koko ajan sanojaan. Muslimilla on todennäköisesti vaikeuksia naispuolisen pomon kanssa. Jos muslimi on nainen, hän ei voi asioida miespuolisella työpaikkalääkärillä. Jos työnantaja mokaa jossakin näistä - tai lukemattomista muista - kohdista, muslimi tekee tutkintapyynnön ja syyttää rasismista. Hyvässä tapauksessa aikaa palaa käräjöintiin. Huonossa tapauksessa muslimille pitää maksaa korvauksia. Minkä ihmeen vuoksi aiemmin mainittu hämäläinen terveyskeskus enää ikinä palkkaisi yhtäkään muslimilääkärinä?

Mistä päädynkin taas ihmettelemään, miksi juuri niillä, joilla (näin intuitiivisesti ajatellen) olisi kaikkein vähiten varaa vaatia yhtään mitään, on erityisen paljon kulttuurista seuraavia kalliita erityistarpeita. Miksei missään ole sellaisia maahanmuuttajia, jotka vaativat, että heidän verorahoitteisen asuntonsa on oltava hyperaskeettinen, koska “sorry man, profeettamme X ja jumalamme Y ovat kieltäneet meitä nauttimasta ylellisyydestä, jota emme ole itse ansainneet”? Miksi Allah ja muslimikulttuuri vaativat muslimilta niin paljon sellaista, mihin muslimilla ei ilman länsimaista veronmaksajaa ole varaa? Tai ehkeivät ne oikeasti vaadikaan. Miten olisi edes mahdollista, että savimajasta saapuneen pakolaisen kulttuuri edellyttää länsimaisiin merkkivaatteisiin pukeutumista? Ehkä hän on vain huomannut, että me eurooppalaiset olemme aika tyhmiä.

Jussi Halla-aho
<http://jussi.halla-aho.com/scripta>